

Správa o priebehu a následkoch povodní na území Slovenskej republiky v období január - august 2004

Za obdobie január – august 2004 sa na Slovensku v porovnaní s predchádzajúcim rokom opätovne výrazne zvýšila povodňová aktivita. Vyskytovali sa lokálne povodne spôsobené náhlým odmäkom alebo búrkovými zrážkami a v júli a auguste došlo na východnom Slovensku k regionálnym povodňiam vplyvom rozsiahleho frontálneho zrážkového systému.

1. Zimné a jarné povodne

Začiatkom februára náhle topenie sa snehu a zároveň i zrážková činnosť spôsobili rozvodnenie viacerých tokov na Slovensku. Voda stekala z príľahlých hôr, polí a lúk do ulíc obcí a miest. Kanalizácie na mnohých miestach nestačili vodu zberať a táto sa dostávala do pivníc a záhrad rodinných domov a na miestne komunikácie.

Náhle oteplenie bolo príčinou pohybu ľadov a srieňov vo vodných tokoch a tvorenia ľadových bariér. Tie spôsobili na niektorých tokoch vzduť hladiny vody a tým dosiahnutie stupňov povodňovej aktivity (PA). Najvýraznejšie to bolo na niektorých úsekoch tokov v správe Slovenského vodohospodárskeho podniku, š. p. Banská Štiavnica (SVP, š.p.), OZ Banská Bystrica - na Hrone v úseku Psiare – Tlmače, na Štiavnici v úseku Horné Semerovce - Hokovce, na Jablonianke v Jablňovciach, na Sikenici v Bátovciach a na Rimave v k. ú. Čerenčany.

V ranných hodinách dňa 5.2.2004 vznikla na toku Štiavnica ľadová bariéra v obci Domaníky. Voda vybrežila pod obcou.

Na toku Slatina v extraviláne Zvolenskej Slatiny došlo k vybreženiu vody z neupraveného toku.

Vplyvom zatarasenia prekrytej časti toku ľadmi na prítoku Krivánskeho potoka v obci Podkriváň vybrežili vody a ohrozovali intravilán obce. Došlo k preliatiu štátnej cesty a príľahlých pozemkov.

Na toku Hron v úseku Psiare-Tlmače sa vytvorila rozsiahla ľadová bariéra, ktorá ohrozovala intravilán obce Kozárovce. Vzduť hladina kulminovala 30 cm pod úroveň štátnej cesty. V priebehu večerných hodín došlo vplyvom manipulácie s vodou na hati Veľké Kozmálovce k uvoľneniu ľadového zatarasu a k jeho posunu k železničnému mostu trate Levice - Zvolen. V nočných hodinách vzduť voda s ľadovými kryhami zaliala krátky úsek štátnej cesty pri železničnom priecestí pod obcou Kozárovce, v dôsledku čoho bolo potrebné uzatvoriť štátnu cestu Tlmače – Kozárovce. V skorých ranných hodinách sa ľadová bariéra uvoľnila.

V dôsledku vzduť hladiny Hrona dochádzalo k zahlteniu priepustov pod železničnou traťou medzi obcami Kozárovce - Psiare a k ohrozovaniu rómskej osady. V obci Kozárovce došlo k miestnemu vybreženiu Svätého potoka v dôsledku nedostatočnej kapacity premostení.

V obci Jablňovce na potoku Jablňonianka sa vytvorila ľadová bariéra, ktorá ohrozovala vybrežením vody intravilán obce.

Na toku Sikenica sa vytvorili bariéry v intraviláne obcí Bátovce, Kalinčiakovo, Krškany a ohrozovali okolité územie.

Na toku Rimava v rkm 35,450-38,400 v k.ú. Čerenčany došlo k navrstveniu ľadových kryh s následným vybrežením.

Uvoľňovanie ľadových zátarás sa vykonávalo mechanizmami správcu toku, manipuláciou na vodných dielach a mechanizmami cudzích vlastníkov.

Vplyvom oteplenia sneženie prešlo v dažďové zrážky, následkom čoho došlo k výraznému stúpnutiu hladín v niektorých profiloch tokov Trnávka a Latorica.

Neskôr výrazné ochladenie spôsobilo zosilnenie vplyvu ľadových javov na tokoch, vznikali ľady a sriene.

Výdatné zrážky v marci a náhle oteplenie v druhej dekáde marca spôsobili topenie snehových zásob a výrazné stúpnutie hladín s dosiahnutím stupňov PA na miestnych tokoch, na ľavostranných prítokoch Váhu, na rieke Nitra a jej prítokoch, ako aj na tokoch východného Slovenska.

Dňa 4.2.2004 boli v meste Topoľčany zaplavené suterénne a pivničné priestory 8 rodinných domov. Dňa 6.2.2004 a opakovane dňa 17.3.2004 vybrežením vody z banského kanálu došlo v obci Počúvadlo v okrese Banská Štiavnica k zaplaveniu novostavby rodinného domu.

V dôsledku zrážkovej činnosti stúpla 5.2.2004 hladina rieky Morava. Od 6.2.2004 bol vyhlásený II. stupeň PA. Zrážková činnosť ovplyvnila aj hladiny vnútorných vôd, čo si vyžiadalo čerpanie vody na ČS vnútorných vôd Zohor - vo vyústení Zohorského kanála do Moravy a na ČS Aszód - vo vyústení Chotárneho kanála do Malého Dunaja. Vodné stavy v prírodných kanáloch k ČS Zohor a ČS Aszód bolo možné udržiavať na kótach podľa manipulačného poriadku iba nepretržitým čerpaním do 15.2.2004.

Zvýšené prietoky v dňoch 17. a 18.3.2004 spôsobili vymletie podlažia okolo piliera cestného mosta v Dolnej Maríkovej v okrese Považská Bystrica. Z uvedeného dôvodu mostný pilier sadol hlbšie a naklonil sa proti prúdu. Mostovka sa prehla o cca 30 cm a oddelila sa od piliera mosta (medzera šírky cca 20 cm). Cestný most bol uzavretý, v prípade zrútenia mosta by došlo k vybreženiu toku z koryta a následne zaplavenie priľahlého územia.

Počas zvýšených prietokov sa na pilieroch mostných telies zachytávali veľké množstvá organických naplavenín. Vlastníci mostov boli vyzvaní na povinnosť vyplývajúcu zo zákona zabezpečiť plynulý prietok odstránením naplavenín. Na moste v Černíku bol vykonaný zásah pracovníkov závodu Povodia dolnej Nitry. Mechanizmom UDS-114 odstránili zátarasu z naplavenín, ktorý výrazne vzdúval hladinu nad mostným telesom.

V mesiaci máj došlo na viacerých miestach vplyvom výdatných búrkových zrážok lokálneho charakteru, často sprevádzaných silným vetrom, k zaplaveniu rodinných domov, studní, záhrad, pivníc, štátnych a miestnych komunikácií, ako aj k strhnutiu striech z domov. Silný prúd vody bol príčinou poškodenia brehového opevnenia miestnych tokov a kanálov, unášané drevo a iné naplaveniny upchávali priepusty a vzdutá hladina vody zaplavovala rodinné domy, verejné priestranstvá, miestne komunikácie a rôzne objekty. Povodne spôsobené búrkovými zrážkami postihli územie okresov Prievidza, Senica, Vranov n/Topľou, Púchov, Liptovský Mikuláš, Skalica, Bánovce n/Bebravou, Topoľčany, Zvolen, Lučenec, Revúca, Nové Zámky, Šaľa a Trenčín.

Dňa 2.5.2004 v obci Čereňany v okrese Prievidza následkom prietrže mračien prívalová voda zaplavila 38 rodinných domov. Dňa 3.5.2004 po búrkových zrážkach vznikli lokálne záplavy v obci Hradište pod Vrátnom v okrese Senica. Dňa 5.5.2004 v obci Vechec, v okrese Vranov nad Topľou, po miestnej búrke voda zaplavila rómsku osadu, kde došlo k upchatiu priepustov a kanálov. Voda z prietrže mračien zaplavila pivničné priestory rodinného domu dňa 21.5.2004 v meste Zvolen a 10 rodinných domov v obci Zvolenská Slatina.

2. Letné povodne

Dňa 2.6.2004 po prietrži mračien došlo v meste Púchov, miestnej časti Horné Kočkovce, k zaplaveniu rýchlostnej komunikácie a príľahlých rodinných domov, v ktorých došlo k zaplaveniu kotolní a skladovacích priestorov. V obci Smrečany, okres Liptovský Mikuláš, došlo k zaplaveniu 15 rodinných domov.

Výdatné zrážky búrkového charakteru a nimi spôsobené povodne v západnej časti Slovenska sa vyskytli dňa 4.6.2004. Postihli obce Oreské a Chropov v okrese Skalica, kde došlo k zaplaveniu 7 rodinných domov, obec Rybany v okrese Bánovce nad Bebravou, kde došlo k zaplaveniu objektov živočíšnej výroby, obce Jacovce, Malé Bedzany a mesto Topoľčany, kde bolo zaplavených 65 rodinných domov, okres Ilava, kde v obci Nová Dubnica bolo zaplavených 9 rodinných domov a v meste Dubnica nad Váhom 2 rodinné domy a priestory reštaurácie, mesto Nováky v okrese Prievidza, kde bol zaplavený sklad predajne potravín, obce Kamenín a Pavlova v okrese Nové Zámky, kde bolo zaplavených 11 rodinných domov, v meste Šaľa bolo zaplavených 8 domov a v meste Trenčín boli zaplavené objekty City University a firmy Apelt.

Dňa 5.6.2004 prudký dážď zaplavil vodou a bahnom štátnu cestu v obci Radzovce v okrese Lučenec, kde uviazlo osobné motorové vozidlo. Vozidlo vyslobodili príslušníci Hasičského a záchranného zboru (ďalej len „HaZZ“) z Lučenca. V obci Kľače v okrese Žilina došlo dňa 5.6.2004 a následne 9.6.2004 vplyvom extrémnych dažďov k povodniam. Prívalové vody z okolitých kopcov spôsobili zaplavenie pozemkov, miestnej komunikácie a jej zanesenie naplaveninami, pričom došlo k poškodeniu jej asfaltového povrchu.

Vplyvom intenzívnych zrážok pri búrkach náhle vystúpili hladiny tokov Striebornica, Hraničný, Silničný, Vápenický, Ratnovský a Jalšovský. Voda zaplavila záhrady a okolité pozemky, vytvorili sa nánosy v korytách vodných tokov, ktoré sú v správe Hydromeliorácie š. p. Bratislava. SVP, š.p., OZ Piešťany nasadil na práce pri sprietočení zanesených korýt tokov svoje kapacity. Práce boli fakturované správcovi tokov.

Dňa 9.6.2004 v obci Oreské, Popudinské Močidlany, Chropov, Radošovce a Dubovce a v meste Skalica po prívalových zrážkach došlo k zaplaveniu pivničných priestorov 25 bytových a rodinných domov, miestnych komunikácií a studní obyvateľov. Dňa 11.6.2004 v obci Tornaľa, okres Revúca bola zaplavená ubytovňa 10 rodín, ktoré museli byť evakuované do náhradných priestorov, v meste Rožňava boli zaplavené pivnice v obytnom dome a v obci Brzotín bola zaplavená kotolňa základnej školy.

Dňa 19.6.2004 sa po intenzívnych búrkových zrážkach vyskytli miestne povodne v okrese Trenčín, pričom najviac boli postihnuté obce Mníchová Lehota, kde došlo k zaplaveniu 150 domov a Trenčianska Turná, kde bolo zaplavených 20 rodinných domov a miestne pohostinstvo. V dôsledku premočenia a podmytia krajnice vozovky sa v katastri obce Mníchová Lehota prepadol a prevrátil autobus aj s cestujúcimi. Príslušníci HaZZ z Trenčína zachránili z poškodeného autobusu 10 postihnutých osôb. Povodne po prietrži mračien sa vyskytli dňa 20.6.2004 v Novom Meste n/Váhom, kde došlo k zatopeniu výťahových šacht v bytovkách a v obci Kočovce boli zaplavené objekty miestneho úradu a v meste Filákov bolo zaplavená mestská komunikácia a domové studne.

Dňa 1.7.2004 po miestnych búrkach vznikli povodňové situácie v okrese Skalica v obciach Lopašov, kde došlo k zaplaveniu 10 rodinných domov, Unín a Letničie a v okrese Senica v obciach Častkov, Dojč a Smrdáky. Opätovné povodne postihli obec Trenčianska Turná dňa 5.7.2004, kde došlo k zaplaveniu 4 rodinných domov.

Počas povodní, ktoré boli spôsobené lokálnymi ale intenzívnymi búrkovými zrážkami, záchranné práce vykonávali predovšetkým miestni občania, členovia obecného hasičského

zboru a podľa požiadaviek obecných úradov alebo postihnutých obyvateľov aj príslušníci HaZZ. Na práce bola nasadená vlastná technika z postihnutých obcí, hasičská technika a vecné prostriedky HaZZ i cudzie dopravné prostriedky a mechanizmy. Najčastejšie používanými technickými prostriedkami boli kalové a plávajúce čerpadlá, cisternové automobilové striekačky a motorové pily.

3. Povodne v júli a auguste na východnom Slovensku

3.1 Povodňová situácia

Najväčší rozsah následkov, viac ako 95 % z nákladov a škôd za obdobie január – august 2004, spôsobili rozsiahle povodne na východnom Slovensku v júli a auguste 2004.

V dôsledku výdatnej zrážkovej činnosti v dňoch 27. až 30.7.2004, vyvolanej prechádzajúcim frontálnym systémom ako aj ďalších zrážok pri búrkovej činnosti, došlo na území Prešovského kraja a Košického kraja k všeobecnému rozvodneniu vodných tokov. Denné úhrny zrážok v Prešovskom kraji miestami dosahovali až 87 mm. Celkový úhrn zrážok v postihnutej oblasti presahoval 200 mm za týždeň.

Veľmi nepriaznivo sa prejavili búrkové zrážky v noci z 29.7.2004 na 30.7.2004, ktoré spadli už do vodou nasýteného prostredia. Ich dôsledkom vznikli zvýšené povodňové prietoky na tokoch vo všetkých okresoch Prešovského kraja, v ktorom povodne postihli celkom 214 obcí. Najväčšie škody spôsobili povodne v okrese Prešov, kde došlo k záplavám v 48 obciach. Vo viacerých obciach išlo o historicky najväčšie povodne. Rozvodnené boli toky Torysa, Sekčov, Topľa, Ondava, Hornád, Hnilec, Svinka ako aj ich prítoky. Vzhľadom na vzniknutú povodňovú situáciu prednosta krajského úradu v Prešove dňa 30.7.2004 o 9.30 h. vyhlásil III. stupeň povodňovej aktivity – stav ohrozenia pre celý Prešovský kraj.

V Košickom kraji boli najviac postihnuté okresy Košice - okolie, Spišská Nová Ves, Gelnica a Michalovce. Aj v tomto kraji prednostovia obvodných úradov v postihnutej oblasti postupne vyhlasovali III. stupeň povodňovej aktivity – stav ohrozenia, a to od 30.7.2004. V Košickom kraji bolo povodňami postihnutých 60 obcí. Na rieke Torysa v Košických Olšanoch bol dňa 31.7.2004 zaznamenaný v histórii pozorovania doteraz najvyšší vodný stav 640 cm.

Od vzniku povodňovej situácie starostovia postihnutých obcí organizovali opatrenia zamerané na zabránenie alebo zmiernenie následkov povodní. Obce, v ktorých nestačili vlastnými silami a prostriedkami realizovať opatrenia na ochranu pred povodňami, požiadali o pomoc obvodné povodňové komisie. Počas júlových povodní v roku 2004 boli aktivizované všetky obvodné povodňové komisie v Prešovskom kraji a Košickom kraji a tiež krajské povodňové komisie a ich technické štáby v týchto krajoch. Do výkonu záchranných prác boli zapájaní miestni obyvatelia, príslušníci Ozbroyených síl SR, hasičské jednotky, príslušníci Polície, pracovníci správcu vodných tokov ako aj ďalšie zložky, ktoré boli povodňovými orgánmi požiadané o pomoc.

Vzhľadom na vzniknutú povodňovú situáciu Prezídium Hasičského a záchranného zboru dňa 30.7.2004 zabezpečilo pre najviac postihnuté okresy Prešovského kraja a Košického kraja pomoc 51 príslušníkov HaZZ z Trnavského, Trenčianskeho, Nitrianskeho, Žilinského a Banskobystrického kraja, ktoré v tom čase neboli povodňou postihnuté. Išlo predovšetkým o poskytnutie kalových a plávajúcich čerpadiel a záchranných člnov. Taktiež boli zabezpečené sily a prostriedky záchranných brigád HaZZ z Humenného, Žiliny a Malaciek, ktoré poskytli výkonné kalové čerpadlá, záchranné člny, nákladné automobily,

plávajúci transportér ako aj špeciálne mechanizmy na zemné práce a uvoľňovanie prietochných profilov korýt tokov.

Na najviac povodňami postihnutých úsekoch vodných tokov boli operatívne nasadzovaní príslušníci HaZZ v spolupráci so správcami vodných tokov. Uvoľňovali zátarasy na tokoch, ktoré bránili plynulému odtoku, najmä nad mostnými objektmi, kde sa nahromadili unášané pne stromov, pomáhali obyvateľom pri evakuácii a tam kde to bolo potrebné aj priamo z vody zachraňovali osoby, ktorým povodne ohrozovali život.

V dňoch 30.7. až 1.8.2004 bol do postihnutej oblasti zabezpečený vrtuľník Ministerstva vnútra SR MI-171 na monitorovanie povodňovej situácie, riadenie výkonu opatrení na ochranu pred povodňami a ako aj na priame vykonávanie záchranných prác. Prieskumných letov nad povodňami postihnutými oblasťami ako aj zasadnutí krajských povodňových komisií počas povodní sa osobne zúčastnili minister vnútra SR, minister životného prostredia SR a ich štátni tajomníci. Situáciu osobne monitorovali aj predseda vlády SR, minister pôdohospodárstva SR a minister práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Dlhotrvalúce výdatné zrážky naplnili vodnú nádrž Sigord pri Prešove tak, že hrozilo jej preliatie a následne aj pretrhnutie. Na sanáciu hrádze vodnej nádrže bolo uložených počas noci z 28. na 29. 7.2004 viac ako 3000 vriec naplnených zeminou. Pomoc poskytli najmä vojaci Ozbroyených síl SR a príslušníci HaZZ, ktorí zabezpečili tesniace fólie a osvetlenie úseku v nočných hodinách.

K najviac povodňovou postihnutým obciam v okrese Prešov patrila obec Haniska, kde rozvodnená rieka Torysa zaplavila veľkú časť obce. Povodňovú situáciu v obci zhoršil aj nedostatočný prietochný profil pod cestným mostom cez Torysu. V tejto obci bolo zaplavených 98 domov, ktoré obývalo 316 osôb a čistiareň odpadových vôd pre mesto Prešov. Ani po opadnutí vody v Toryse záplavy z obce gravitačne nemohli odtečť, nakoľko v tom bránil vysoký cestný násyp na jednej strane a na druhej strane kanalizačný zberač prekrytý násypom zeminy. Z intravilánu tejto obce a následne aj z so suterénov a pivníc rodinných domov bolo potrebné odčerpať vodu pomocou čerpacej techniky HaZZ a obce.

Veľmi nepriaznivá situácia vznikla aj v obci Kapušany, kde voda zaplavila 80 domov v ktorých bolo postihnutých 340 obyvateľov a výrobné podniky Slovnaft Benzinol, Radoma a Aqua Exotic. V obci bolo potrebné evakuovať z rómskej osady 50 obyvateľov a päť obyvateľov z domu majiteľa Jána Kmeca, ktorý sa vplyvom podmáčania zrútil. Na záchranné práce a odčerpanie záplavovej vody boli do obce sústredené hasičské jednotky z Prešovského kraja a Banskobystrického kraja.

Na zaplavenom úseku diaľnice pri obci Janovík v okrese Prešov dňa 30.7.2004 o 22.16 h bolo prúdom vody stiahnuté do rozvodneného toku osobné auto so štyrmi cestujúcimi. Dvoch postihnutých, ktorí sa zachytili na konároch stromov v zaplavenom území, obetavým zásahom pri ktorom bolo potrebné plávať a brodiť sa v silnom prúde, zachránili príslušníci HaZZ z Prešova pomocou nastavovacích rebríkov. Ďalšie dve osoby zachránili príslušníci HaZZ z Košíc pomocou záchranného člna. Za úspešne vykonaný zásah s nasadením vlastného života bolo navrhnuté záchrantom udeliť rezortné vyznamenanie.

Povodňové prietoky naplnili na maximálnu hladinu aj vodnú nádrž Domaša, čím došlo k stavu, že povodňové prietoky nekontrolovateľne pretekali cez bezpečnostný prepad. Vzhľadom na naplnenie nádrže nezostal v nej už dostatočný retenčný priestor na sploštenie ďalšej povodňovej vlny na rieke Ondava.

3.2 Pretrhnutie hrádze na rieke Ondava

Dňa 31.7.2004 približne o 9.00 hod. došlo k preliatiu a následnému pretrhnutiu ľavobrežnej ochrannej hrádze Ondavy v katastri obce Markovce. V časovo krátkom úseku sa prietrž hrádze rozšírila tak, že väčšia časť prietoku tiekla do chráneného územia, kde postupne zaplavovala alebo ohrozovala nižšie položené domy v osade Hradištská Moľva a v obciach Markovce, Kačanov, Falkušovce, Malčice, Petrikovce, Raškovce a Oborín. Do postihnutých obcí bola sústredená aj technika Záchrannej brigády HaZZ v Žiline, a to 2 nákladné autá Tatra 815 vyklápač, a UDS 112, ktorá bola používaná na zabezpečenie dovozu piesku a na plnenie vriec, pomocou ktorých sa postupne budovali línie z vriec naplnených pieskom na ochranu nižšie položených častí uvedených obcí. Len v obci Oborín bolo potrebné vybudovať na ochranu pred záplavovou vodou provizórnu ochrannú hrádzu s použitím cca 500 vriec naplnených pieskom.

Od vzniku prietrže hrádze situáciu monitoroval vrtuľník Ministerstva vnútra SR. Počas leteckého monitoringu o 11.30 h bol spozorovaný občan s ovcami na ostrovčeku. Príslušníci HaZZ Michalovce pomocou záchranného člna prepravili tohto postihnutého najprv na ochrannú hrádzu, odkiaľ bol prevezený do obce Markovce. Z osady Hradištská Moľva príslušníci OR HaZZ Michalovce vo večerných hodinách dňa 31.7.2004 evakovali približne 90 obyvateľov do obce Malčice, kde im boli vytvorené podmienky na náhradné ubytovanie v telocvični základnej školy. Obyvatelia, ktorí odmietli evakuáciu a zostali vo svojich príbytkoch (išlo staršie osoby) po rozšírení záplav v ranných hodinách dňa 1.8.2004 požiadali o pomoc. Príslušníci skupiny hasičskej leteckej záchrany z Michaloviec s použitím vrtuľníka MI-171 previezli do obce Malčice najprv 8 a potom ešte ďalších 9 osôb. Do opusteného priestoru boli vysadení dvaja príslušníci Policajného zboru na hliadkovanie a stráženie. Pomocou plávajúceho transportéra PTS 10 zo Záchrannej brigády HaZZ v Humennom sa do tejto osady pravidelne prepravovali na výmenu hliadkovej služby príslušníci Polície a tiež niektorí obyvatelia obce za účelom nakŕmenia hospodárskych zvierat a skontrolovania stavu svojich rodinných domov a zabezpečenia podmienok pre návrat obyvateľov. Pre evakuované osoby bolo zabezpečené stravovanie, pričom poľnú kuchyňu poskytla Záchranná brigáda HaZZ v Humennom a potraviny s výdajom stravy zabezpečovala humanitárna spoločnosť ADRA z Banskej Bystrice.

Za účelom sanácie pretrhnutej hrádze bola zo severnej strany ľavobrežnej ochrannej hrádze vybudovaná prístupová komunikácia. Zároveň sa začala budovať prístupová cesta aj z južnej strany. Po úprave prístupových ciest sa dňa 2.8.2004 začalo intenzívne sypanie lomového kameňa do miesta prietrže. Zасыpávanie hrádze bolo ukončené o 18.30 h dňa 3.8.2004. Práce vykonával Slovenský vodohospodársky podnik š.p. Na ukladanie špeciálnych oceľových konštrukcií do miesta prietrže poskytli Vzdušné sily Ozbrojených síl SR vrtuľník MI-17. Práce na definitívnom uzatvorení prietrže ochrannej hrádze sa predpokladajú v trvaní približne 60 dní.

Záplavy sa v závislosti od prirodzeného sklonu terénu postupne presúvali smerom na juh a juhovýchod. K odtoku vôd napomáhala sieť odvodňovacích kanálov. Podľa leteckého pozorovania bola sieť kanálov značne zarastená, čo spomaľovalo odtok vody. Na viacerých miestach došlo k zaplaveniu štátnej cesty Sirník - Oborín tak, že bola pre osobné autá neprejazdná. Zaplavená bola aj prístupová cesta do Hradištskej Moľvy. Voda zo zaplaveného územia bola prečerpávaná a neskôr gravitačne odvádzaná čerpacou stanicou Kamenná Moľva. Pre zníženie hladiny záplav a spojzdenia zaplavenej čerpacej stanice Ladislav bola nasadená výkonná čerpacia stanica SIGMA 4000 zo záchrannej brigády HaZZ z Humenného, ktorá pomohla hladinu vody natoľko odčerpať, aby bolo možno stabilnú čerpaciu stanicu Ladislav dať do plnej prevádzky.

Po opadnutí záplavovej vody bolo potrebné operatívne organizovať práce na odčerpávaní záplavovej vody. Túto činnosť vykonávali príslušníci HaZZ z postihnutých krajov, výpomoc poskytnutá z iných krajov ako aj dobrovoľné hasičské jednotky. Použité boli kalové čerpadlá, plávajúce čerpadlá, prenosné požiarne striekačky, cisternové automobilové striekačky ako aj výkonné pojazdné čerpacie stanice.

V priebehu povodní zvýšené prietoky horných úsekov tokov boli zachytené vo vodných nádržiach. Správca vodných tokov pri dosiahnutí I. st. PA vykonával kontrolu funkčnosti hradiacich a výpustných zariadení na vodných dielach a uzatváral hrádzové výpusty na všetkých úsekoch hrádzí. Postupne sa vodné diela vyhradzovali. V zmysle povodňového plánu bola vykonávaná hliadková a pozorovacia činnosť. Na čerpacích staniciach vnútorných vôd sa vykonávalo čerpanie vody, spočiatku iba v nočných hodinách – mimo energetickej špičky.

Po vyhlásení II. stupňa povodňovej aktivity boli na povodňové úseky nasadení pracovníci na vykonávanie hliadkovej činnosti. Na povodňových dispečingoch závodov bola zabezpečená nepretržitá služba. Čerpacie stanice podľa potreby prechádzali na nepretržité čerpanie.

4. Následky spôsobené povodňami

Prehľad o následkoch spôsobených povodňami je uvedený v prílohe č. 1.

Celkove počas povodní v Slovenskej republike v období január - august 2004 bolo postihnutých 333 obcí a miest, v ktorých bolo zaplavených 5 418 obytných domov z toho zničených alebo dočasne neobývatelných bolo 29 domov, 101 administratívnych budov, škôl a zdravotníckych zariadení, 107 závodov a prevádzok, 2151 domových studní, 10,5 tis. ha poľnohospodárskej pôdy a 1 124 ha intravilánov obcí a miest. Povodňami bolo poškodených alebo zničených 59 km štátnych ciest, 166 km miestnych komunikácií, 7 960 m chodníkov, 173 mostov a 205 lávok a železničná trať v dĺžke 444 m. Následkami povodní bolo postihnutých celkom 12 434 obyvateľov, z toho muselo byť evakuovaných 1 701 osôb, z toho 89 zostalo dočasne bez prístrešia. Bolo zaznamenané utopenie dvoch osôb, ktoré vyplynuli z neopatrnosti pri prechádzaní cez vodný tok. Počas záchranných prác bolo 302 osôb zachránených.

5. Sily a technické prostriedky nasadené na záchranné a zabezpečovacie práce

Do výkonu opatrení na ochranu pred povodňami v roku 2004 bolo zapojených 7 333 pracovníkov správcov vodných tokov, 20 056 miestnych obyvateľov, 2 258 príslušníkov hasičských jednotiek, 105 príslušníkov polície a 159 príslušníkov ozbrojených síl SR (Príloha č. 2).

Prehľad technických prostriedkov použitých pri opatreniach počas povodňovej aktivity je uvedený v prílohe č.3.

6. Náklady a škody spôsobené povodňami

Náklady na výkon záchranných a zabezpečovacích prác počas povodní za obdobie január - august 2004 boli vyhodnotené vo výške 140,2 mil. Sk (príloha uznesenia)

Záchranné práce predstavujú technické a organizačné opatrenia vykonávané na záchranu životov zdravia a majetku počas III. stupňa povodňovej aktivity (ohrozenie). Na

príkaz povodňových orgánov sa do týchto prác zapájajú jednak na to určené záchranné zložky, v prvom rade jednotky HaZZ a vypomáhajú podľa svojich možností aj organizácie najmä poskytovaním potrebnej techniky a zúčastňujú sa na nich aj občania. Pri rozsiahlych povodniach na východnom Slovensku v júli a auguste bolo potrebné do záchranných prác zapojiť aj príslušníkov ozbrojených síl SR. Veľký rozsah záchranných prác bolo potrebné vykonať v súvislosti so zabezpečením cestnej a železničnej dopravy v postihnutom území. Záchranné práce v pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva SR predstavujú náklady na dezinfekciu územia, zdrojov pitnej vody a na intenzívny monitoring hygienicko-epidemiologickej situácie.

Zabezpečovacie práce sú technické a organizačné opatrenia ktoré vykonali správcovia vodných tokov na zabezpečenie voľného prietoku vodných tokov, pri ochrane vodohospodárskych objektov, spevňovaní a zvyšovaní hrádzi, čerpaní vnútorných vôd (vody na území priľahlom ohrádzovanom toku). V prípade pretrhnutia hrádze na Ondave sú to aj práce na uzatvorení prietrže.

V prípade záchranných a zabezpečovacích prác ide o už vykonané naliehavé práce ktoré museli byť vykonané neodkladne. Ich rozsah sa nedá plánovať ani predvídať. Z uvedeného dôvodu sa v návrhu uznesenia navrhuje ich úhrada zo štátneho rozpočtu v plnej výške.

7. Vplyv povodní na protipovodňové opatrenia

Najväčší objem škôd predstavujú škody na protipovodňových opatreniach na vodných tokoch a vodohospodárskych stavbách, a to 425,7 mil. Sk. Finančné prostriedky na odstraňovanie škôd na protipovodňových opatreniach sú nedostatočné. Zhoršujúci sa stav základných prostriedkov vo vodnom hospodárstve má za následok klesajúcu účinnosť technických opatrení na ochranu pred povodňami. Ak by v blízkej budúcnosti nedošlo k odstráneniu a rekonštrukcii povodňami poškodených a narušených protipovodňových opatrení na tokoch aspoň do stavu, v akých sa nachádzali pred povodňovými situáciami, bude dochádzať k trvalému zhoršovaniu protipovodňovej ochrany Slovenskej republiky.

8. Škody na ostatnom majetku štátu, na majetku občanov, obcí a iných subjektov

Celkové škody boli vyčíslené na 626,0 mil. Sk (príloha uznesenia).

Značný rozsah škôd bol spôsobený povodňami aj na majetku občanov a obcí. Vzhľadom na celkovú finančnú situáciu sa navrhuje aj čiastočná výpomoc týmto subjektom pri odstraňovaní následkov povodní podľa princípov uplatňovaných v predchádzajúcich rokoch. U obcí je to 50 % zo škôd na miestnych komunikáciách, vodovodoch, kanalizácii a čistiarňach odpadových vôd. U občanov je to 30 tis. Sk tým občanom, ktorým povodne spôsobili škody na domoch, bytoch a bytovom zariadení väčšiu ako 100 tis. Sk resp. ktorých byty sa stali neobývatel'né. Takýchto obyvateľov je podľa podkladov zaslaných krajskými úradmi 8 v Prešovskom kraji a 18 v Košickom kraji, celková náhrada občanom je navrhnutá vo výške 780 tis. Sk.

9. Záver

Povodne sa v ostatných rokoch vyskytujú pravidelne a prognózy upozorňujúce na klimatické zmeny, ktoré budú spôsobovať aj väčšie výkyvy počasia sprevádzané povodňami sa zrejme naplňajú. Takáto situácia si vyžaduje systémový prístup k prevencii vzniku škôd

a k odstraňovaniu následkov spôsobených povodňami. Preto bol vypracovaný v roku 1999 vodohospodárskymi odborníkmi „Program protipovodňovej ochrany SR do roku 2010“, ktorý vláda SR schválila uznesením č. 31 z 19. januára 2000.

Po povodniach v roku 2002 bol „Program ...“ aktualizovaný a boli v ňom stanovené priority ochrany pred povodňami – hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy, Banskej Bystrice a Prešova.

K tomu, aby tento „Program..“ bol plnený a zabezpečovaný je potrebné, ako vyplýva aj z opatrení, ktoré program obsahuje, aj vybudovanie oddelenia ochrany pred povodňami v sekcii vôd Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky s piatimi pracovníkmi. Oddelenie by zabezpečovalo plnenie Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010, ale aj činnosť povodňového dispečingu Ústrednej povodňovej komisie, ktorý by zodpovedal súčasnému trendu vývoja spojovej a výpočtovej techniky, s príslušným materiálnym vybavením a prepojením na celoslovenský varovný a informačný systém CO. Limity počtu pracovníkov na ústredných orgánoch však neumožnili vybudovať oddelenie ani po delimitácii odvetvia vodného hospodárstva na Ministerstvo životného prostredia SR, a to aj napriek tomu, že úloha bola konkretizovaná uznesením vlády SR č. 25/2003 k správe o realizácii opatrení Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 a o ich aktualizácii z hľadiska priorít a s ohľadom na ochranu hlavného mesta SR Bratislavy.

„Program protipovodňovej ochrany SR do roku 2010“ sa neplní, resp. plní len vo veľmi obmedzenej miere. Z časového hľadiska zaostáva plnenie „Programu...“ v porovnaní s pôvodným rozpisom takmer o 2 mld. Sk. Vychádzajúc zo skutočného čerpania finančných prostriedkov do konca r. 2003 vo výške 1,988 mld. Sk, dočerpania švajčiarskej pomoci v roku 2004 (0,075 mld. Sk) a za predpokladu získania možných zahraničných zdrojov fondov EK po roku 2004 vo výške 8,5 mld. Sk je zrejmé, že „Program...“ nie je vo vodnom hospodárstve pri variante schválenom vládou SR (18,415 mld. Sk) zabezpečený finančnými zdrojmi vo výške cca 8,0 mld. Sk. Pokiaľ však chceme naplniť „Program...“ a tým zásadne zlepšiť stav protipovodňovej ochrany Slovenskej republiky so všetkými súvislosťami (ochrana životov a zdravia obyvateľov, ochrana hmotných, kultúrnych a prírodných hodnôt, zvýšenie zamestnanosti ako dôsledok rastu investícií), musia byť vyvinuté všetky aktivity k získaniu potrebných finančných prostriedkov.

Je nevyhnutné zdôrazniť, že ak v blízkej budúcnosti nedôjde k odstráneniu a rekonštrukcii povodňami poškodených a narušených protipovodňových opatrení na tokoch v správe vodného hospodárstva, lesného hospodárstva a obcí, bude po ďalších povodňových situáciách opätovne dochádzať k vyšším a vyšším škodám a k trvalému zhoršovaniu protipovodňovej ochrany Slovenskej republiky.

Aby sa zabránilo tomuto nepriaznivému vývoju, odporúčame v návrhu uznesenia hľadať zdroje v štátnom rozpočte na odstránenie škôd a narušení na protipovodňových opatreniach na vodných tokoch a vodohospodárskych stavbách spôsobených tohtoročnými povodňami, ktoré sú v zmysle Ústavy SR majetkom štátu, v plnej výške.